ՀԱՅ — ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը Զօք Մարզուանի մէջ.— Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոս կը փափաքէր իր Հայրապետական Աթոռին մէջ կատարել Համազգային տօնը, բայց թեմական այցելութեան ելած ըլլալով, մինչև նոյն օրը չէր կրնար հասնիլ Սիս, հետևաբար Դրոց գիւտին և տպագրութեան կրկնակ յոբելեանները կատարեր է Զօք Մարզուանի մէջ։ Հոկտ. 5ին հեռագրաւ հաղորդուած ըլլալով Իսքէնտէրունէն ճամբայ ելած ըլլալը, Զօք Մարզուանցիք դիմաւորելու գացեր են զինքը Դուրու Տէօէ ըսուած տեղը։ Ս. Կաթողիկոսին հետ կ'գտնուէին Հալէպի առաջնորդ Տ. Ներսէս եպսկ., Խաթ և Կիրակոս Վ.ները կառքերով. անոնցմէ ետքը Տէօրթեօլի, Օճագլըի և Էօզէրլիի ազգայինները։ Վարժարանին աշակերտները և Բէյլէկեան որբանոցին սաները ճամբուն վրայ շարուած երգեր են և տեղւոյն ոստիկան-զօրաց հրամատարը, ոստիկանական զօրխէյը 8 ոստիկան-զինուորներով առաջնորդեր է թափօրին։ Թափօրը զօրանոցին առջև հասած պահուն զինուորական ջոկատ մը բարևի կեցեր է։ Զօք Մարզուանցիք կարգադրեր են անցեալ Շաբաթ օր եկեղեցւոյ մէջ կատարել Պատարագ և հոգեհանգիստ նախագահութեամբ Ս. Կաթողիկոսին, գրականութեան համար աշխատողներու, իսկ Կիրակի օր ալ հանդէս Ազգ. Կեդր. Վարժարանի սրահին մէջ։ Տ. Ներսէս Եպիսկ. օր մը յետոյ մեկներ է Հալէպ, Ս. Կաթողիկոսին հրամանով այնտեղ կատարելու համար այդ հանդէսը։

Ատաբազարի դէպքը.—Վարդգէս էֆ. վերջին պահուն աւելորդ համարած ըլլալով իր մեկնումը, այսօր Քաղաք. ժողովը պիտի խորհրդակցի թէ ուրիշ մը ղրկելու պէտք կա՞յ թէ ոչ։ Այսօրուան նիստին մէջ նկատողութեան պիտի առնուի դարձեալ Նիկոմիդիոյ Տ. Ստեփաննոս Ս.ի մէկ տեղեկագիրը դէպքին մասին։ Պատրիարքարանին դիմումին վրայ, կառավարութիւնը հինգ օր յետաձգեր է խուզարկութեան շարունակութիւնը։ Քանի մը թաղեր առջի օր պաշարուելով ոստիկաններէ խուզարկուեր են, բայց ո և է զէնք չէ գտնուեր։ Կառավարութիւնը կ'ուզէ որ տրուած նոր պայմանաժամին միջոցին զէնքերը յանձնուին, քանի որ ասկէ առջի 48 ժամուան պայմանաժամին մէջ ոչ մէկ զէնք յանձնուած էր։— Պատրիարքարան հասած տեղեկութեանց համաձայն, երեքշաբթի օր Ատաբազարի Էյմալը հայաբնակ գիւղէն կէս ժամ հեռաւորութեամբ Թուրք գիւղի մը մէջ պառկած տեղը յօշոտուած գտնուեր է ծերունի դերձակ մը 70 տարեկան, որ բաւական տարիներէ ի վեր կ'գործէր հոն։

Պայազիտէն Հոկտ. 2 թուականով Պատրիարքարանի ուղղուած պաշտօնական նամակէ մը քաղուած.— «Օր աւուր կը սաստկանայ ճնշումը Հայերուն հանդէպ. անցեալ Սեպտ. 27ին Արծափ գիւղէն երկու ժամ հեռաւորութեան վրայ կ'սպաննուի Թուրք ոստիկան մը անծանօթներու կողմէ. երբ լուրը կ'հասնի կառավարութեան, այս վերջինը նմանը չտեսնուած փութկոտութեամբ մը քիւրտ հարիւրապետ Աւօն տասը ոստիկաններով և հարցաքննիչ դատաւորն ալ ի միասին կ'ղրկէ Արծափ գիւղ, 7 օր շարունակ բոլոր գիւղացիները կ'հարցաքննուին, տուները կը խուզարկուին, դանակ մը իսկ չի ձգուիր Հայերուն քով, տանուտէր Առաքել Զաքարեան ընդ հսկողութեամբ կ'ղրկուի Պայազիտի բանտը, ստիպուած կ'ըլլայ գիւղի ծառային (գզիր) որ ըսէ թէ Հայերն են սպաններ նոյն ոստիկանը։ Արծափ գիւղը պաշարման տակ առնուած է։ Երկու ամսուան միջոցին 14 Հայեր սպաննուած են, կացութիւնը յուսահատական է, Հայերը իրենց տունէն անգամ չեն համարձակիր դուրս ելլել։»

Ռումանիայէն կ'տեղեկացնեն թէ Եաշի մէջ մեռեր է Ռումանահայ երևելիներէն Գրիգոր Պըլըզըը։ Յակոբ Նիտէյ, որուն մահը ծանուցուած էր Վիեննայէն հրատարակուած թղթակցութեան մը մէջ, հող մը կտակեր է եկեղեցիին։ Կալացի մէջ Թաղ. Խորհուրդի ընտրութիւն կատարելով, այս պաշտօնին կոչուեր են Տեարք՝ Սիմէոն Բէհեանեան, Գրիգոր Մալխասովիչ, Սարգիս Զէրքէզ։ Կալացի առժամեայ հովւութեան կոչուած Տ. Համազասպ քհ.ն վերահաստատուեր է իր պաշտօնին մէջ։

Պատր. Փոխանորդն երէկ բոլոր դեսպանատուները, ինչպէս նաև Յունաց Պատրիարքարանն և Պուլկարաց Եկզարքարանն այցելելով, շնորհակալութիւն յայտնեց անցեալ Շաբաթ օրուան հանդէսին ներկայացուցիչ ղրկած ըլլալնուն համար։

Համազգային Տօնը. — Յոբելեանական Յանձնաժողովը, որ պաշտօն ունէր հանդէսին կազմակերպութիւնը կատարելու և գոյացած հասոյթը ստանալու, երէկ իրիկուն նիստ ըրաւ։ Մէկ քանի թաղեր իրենց հաւաքած գումարները բերած էին ու յանձնեցին, ուրիշ թաղեր աւելի արդիւնաւոր ընելու համար յետաձգած էին այս յանձնումը։ Ֆէրիգիւղի ներկայացուցիչները տեղեկացուցին թէ իրենք 70 ոսկիի չափ պատրաստ գումար ունին, բայց զանազան առարկաներ ալ ծախելով, կ'փափաքին 100 ոսկիի յանգեցնել այս գումարն և ապա յանձնել։ Ուրիշ թաղեր ալ հաւաքուած գումարներն աւելի արդիւնաւորելու համար յանձնումը յետաձգած են յաջորդ շաբթուան։ Յառաջիկայ շաբթու Յանձնաժողովը նոր նիստ մը պիտի ընէ հաւաքուած գումարներուն մնացորդը ստանալով, յանձնելու համար Վարչութենէն ընտրուած Յանձնաժողովին, միւս կողմէ մնացած առարկաներն ալ ծախելու համար կարգադրութիւն պիտի ըլլայ։ Աւասիկ երէկ իրիկուն յանձնուած գումարները։

Խասգիւղի Յոբելեանական Յանձնախումբը գոյքերու փոխարժէքը 1,107½ ղշ., Գալաթէն՝ ձեռամբ Պ. Արշակ Տարտաղանեանի՝ 1,720 ղշ., Սկիւտարի Երից Թաղից Յոբելեանական Յանձնաժողովէն՝ 4,417 ղշ. 5 փարա, Եէնիգաբուէն՝ 2,160 ղշ., Գումգաբուի Յոբելեանական Յանձնախումբը՝ 1,925 ղշ. 5 փարա, Գուրուչէշմէէն՝ Լէշկիի թատրոնին մէջ տրուած հանդէսին զուտ հասոյթը՝ 1,976 ղշ. 20 փր. և 278 ղշ. քօքարտներու փոխարէն, Տ. Սերովբէ Վրդ. Սամուէլեան նուիրած է մէկ օսմ. ոսկի, Մայր եկեղեցիի Դպրաց Դասուն կողմէ նուէր 540 ղշ., Բերայի Էսաեան սանուց Միութեան կողմէ՝ գոյքերու փոխարժէք՝ 883 ղշ., Մնտիկեան վաճառատան կողմէ նկարուոր թաշկինակներու վաճառումէն՝ 2,251 ղշ. 25 փարա։

*** **Թիւրք Եուրտու**, որուն խմբագրապետն է նշանաւոր բանաստեղծ Մէհմէտ Էմին պէյ, ընդարձակ յօդուածով կը խօսի Յոբելեանական հանդէսներուն վրայ և ի մասնաւորի կ'գրուատէ ժողովրդական խանդավառութիւնը, և կ'ըսէ թէ հաւասարապէս ցնծութիւն ցոյց կուտային նաև «իրենց տարազէն ձկնորս, նաւավար և ջրհանկիր կարծուող մարդիկ, որոնք զգացեր ու հասկցեր էին ուրախութիւններուն շարժառիթը, և լոյսերով ոգևորուած, կ'մասնակցէին անոնց»։

Քահանայից Լսարանին մէջ կ'շարունակուին դասախօսութիւնները։ Երեքշաբթի օր դարձեալ խօսեցաւ Տ. Գնէլ Եպիսկ.՝ Տիեզերական երեք ժողովներու վրայ։ Յաջորդ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երկու շաբաթէն։

* * *

Հայ-հռոմէական գործեր. — Յառաջիկայ 1914 տարւոյ օրացոյցներն ըստ սովորականին տպագրուած էին Վենետիկի Մխիթարեանց վանքէն։ Այս օրացոյցները երկու տեսակ էին, մէկը Թէրզեանի լատինական օրացոյցին վրայ կարգադրուած, միւսն ալ նախկին ձևով։ Թէրզեան այս անգամ արգիլեր է այդ օրացոյցին շրջաբերութիւնը, առարկելով որ այդ իրաւունքն իրեն կ'վերաբերի և 1890էն ի վեր արգիլուած է Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան օրացոյց տպագրել։ Դարձեալ Թէրզեան արտօներ է Վիեննայի Մխիթարեանները, որպէս զի անցեալ կիրակի օր գրոց գիւտին առթիւ ներքին հանդէս մը կատարէին իրենց Բանկալթիի վանատան մէջ։ այս առթիւ պատրաստութիւններ կը տեսնուէին նախկին աշակերտաց միութեան կողմէ, արուեստագէտներ կ'հրաւիրուէին նուագելու համար, եւն.։ Բայց ամէն պատրաստութիւններ տեսնուելէ յետոյ այս հանդէսը կ'արգիլուի Թէրզեանի կողմէ։ Այս առթիւ կ'յիշեցնենք որ, ինչպէս գրած էինք նախընթաց օրուան թուով, Վենետիկի հայրերն իրենց վանքին մէջ կատարած էին փառաւոր հանդէս մը, որուն Վենետիկի Պատրիարքին ներկայացուցիչ եպիսկոպոսն ալ գտնուած էր, մինչդեռ այս տեղ Թէրզեան կ'արգիլէ իր նախապէս արտօնած հանդէսը։ Վիեննացիք այս կերպով կ'ստանան մինչև հիմա Թէրզեանի նուիրած իրենց պաշտպանութեան մոլեռանդ վարձատրութիւնը։

Հայ—հռոմէականաց վարչական խորհրդոյ անդամ Մանուկ էֆ. Մարիկեան նոյն խորհուրդին յանձնած է այս անգամ բարոյական անուններով զանազան եկեղեցեաց սեփական և մինչև հիմա կղերին վարչութեան ներքև գտնուած կալուածներու, նոր օրէքին համաձայն ստացուած կալուածագիրները։ Այս կերպով՝ թասհիհը գայտով իւրաքանչիւրն իր սեփական եկեղեցիին անունով կ'արձանագրուի, այնպէս որ այլ ևս այդ կալուածները նոյն եկեղեցիներուն սեփականութիւն կ'դառնան և կղերն անոնց խառնուելու ամէն իրաւունք կ'կորսնցնէ։

Այս յաջողութիւնը կարևոր և գործնական քայլ մը ըլլալով, արգիլելու այլևս Թէրզեանի և արբանեակներուն ոտնձգութիւնը, շնորհակալութեամբ ընդունուած է։ Ատանայէն Բէքըրեան եպիսկոպոս բողոքած է կառավարութեան որ ինք ժամանակաւ Թէրզեանի առաջնորդութեան օրով, անոր պաշտօնապէս ներկայացուցած փոխանորդն ըլլալով, հիմա իր այդ հանգամանքը չի ճանչցուիր և Ատանայի մէջ չորս Հայ-հռոմէականներ իբրև վարչական մարմին ներկայացուցիչ կ'ըլլան կառավարութեան առջև։ Կուսակալն այս խնդիրը ներկայացուցած ըլլալով դատական նախարարութեան, պատասխան տրուած է որ ցորչափ պէրաթով առաջնորդ չկայ վիճակին մէջ, փոխանորդի հանգամանք չի մնար և կառավարութիւնը Պոլսոյ մէջ Դարտաշեան էֆ.ի տեսչապետութեան ներքև գտնուող ժողովը ճանչնալով, գաւառներուն մէջ ալ անկէ վաւերացած մարմինները միայն կրնայ ընդունիլ իբրև պաշտօնական ներկայացուցիչ և յարաբերութեան մէջ կրնայ գտնուիլ անոնց հետ։

— Սէֆէրեան, Տէմիրճիպաշեան ընտանիքները խորին շնորհակալութիւն կ'յայտնեն ամէն անոնց որոնք ներկայ գտնուեցան ՕՐ. ԱՏՐԻՆԷ ՍԷՖԷՐԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան եւ այդ տխուր առթիւ իրենց վշտակցութիւն յայտնեցին։